

457

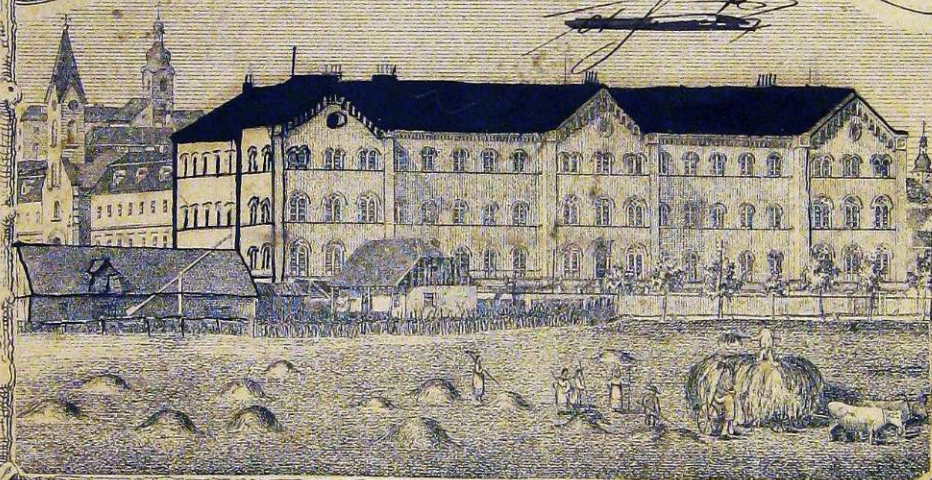
L. Racka.

Prva
dalmatinsko-hrvatsko-slavonska

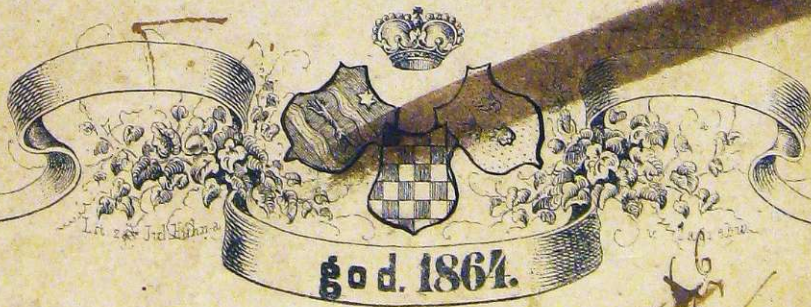
I Z L O Ž B A

*Jedna nam je skupina
svojih članova*

M. Racka

u
ZAGREBU

god. 1864.

Brzotis A. Jakica
u Zagrebu.

11-5-53

PRVA IZLOŽBA

DALMATINSKO - HRVATSKO - SLAVONSKA

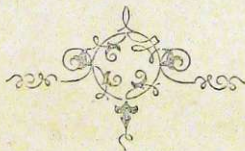
1864.

MJESECA KOLOVOZA, RUJNA I LISTOPADA

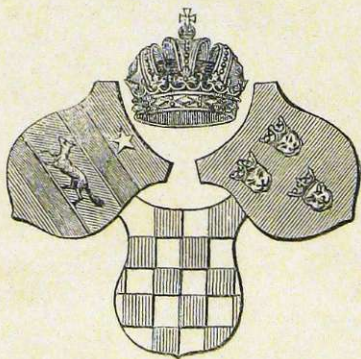
OBDRŽAVANA

U ZAGREBU

GLAVNOME GRADU TROJEDNE KRALJEVINE.

Dr 457

U ZAGREBU 1864.

P R E D G O V O R.

U sjednici trgovačko-obrtničke komore, držanoj u Zagrebu dne 12. kolovoza 1862. izviestio je tajnik gosp. J. F. Devidé o tom, što je zamietio kod svjetske izložbe u Londonu; te zaključi svoje izviešće ovako:

„Velika druga svjetska izložba u Londonu dovršit će se do skora, a narodi vratiti s golemoga toga natjecališta ratarah obrtnikah i umjetnikah više manje povoljnim uspjehom. Trojedna kraljevina učestvovaše tamo također te postiže razmjerno povoljan uspjeh, jer od 34 izložitelja iz kraljevine Dalmacije, Hrvatske i Slavonije odlikovano bje njih 11 kolajnama, a njih 10 pohvalom, dakle u celom 62% od svih izložiteljah. Učešće trojedne kraljevine na toj svjetskoj izložbi bijaše na svaki način mnogo manje nego li što bi bilo biti imalo i biti moglo.

Tomu su krivi razni uzroci a osobito i ona okolnost što slabo cienimo svoju snagu. Privikli bo od svih stranah viki, da smo siromašni i neznatni — izim što se za vrieme krvavog rata na nas znatnije obaziru — morao je narod izgubiti uzdaju u sama sebe, a to tim više, što mu do sada za podignuće gospodarstva, trgovine i obrtnosti živo potrebita sredstva ili nikakva ili nedovoljno pružana bijahu. Uza sve to ipak, kako je znano, nije trojedna kraljevina tako posve siromašna plodinami i tvorinami, da nebi uz mudru porabu obilnih sriedstvah, kojimi se može poslužiti; vieku odgovarajućim budjenjem driemljuće čiloće njenih stanovnikah, i pametnim pobudjivanjem natjecanja, u današnje vrieme nuždna svakom podhvatu; da nebi, rekoh, stigla do vrhunca savršenosti a time dotjerala do toga, da može zauzeti ono mjesto medju naprednimi narodi Evrope, koje nju ide po divnoj naravi zemlje njezine i duševnom daru stanovnikah njezinih; kojimi svojstvi pače je pozvana, da ga s otih i više inih razlogah čas prije zasjedne.

Kad je za dobe francuzkoga prevrata malaksala trgovina i obrtnost u Francuzkoj, zamisli vlada oživiti ju obrtnom izložbom iznovice, a ova nova pomisao i izvedena bje već godine 1798; te od to doba mnogobrojnih puta i ponovljena, a tako razgranjena, da sada nema gotovo u Evropi zemlje, gdje se nebi kadšto slične izložbe priredjivale.

I trojedna kraljevina imala je gdješto pomauje izložbe gospodarskih plodinah i to s dobrim uspjehom: al sve do ovoga časa neimadjaše obćenite izložbe svih

svojih plodinah tvorinah i umjetninah, ako prem bi ovakova izložba bila po čitavu zemlju od neizmjerne koristi, koja se unapred nemože osjeći; jer ne samo da bi se njom postigla vjerna slika plodovitosti, obrtne i umjetne marljivosti, nego bi se još i znatno podiglo uzdanje u sama sebe — taj važni uvjet svakog uspjeha novi; — bi se našli kupci i prodavci; radinost bi našla ondje svoju nagradu u tom, što bi na glas izašla, a zaostavšemu bila bi silan nagon k napredku.

Uvažujući sve ove blagodatne posljedice, kojimi bi nam urodila izložba stoke, plodinah, tvorinah i umjetninah svekolike trojedne kraljevine predlažem: da slavna trgovačko-obrtnička komora zaključi ustrojenje ovakove izložbe u Zagrebu i to godine 1864.“

Ovaj predlog primljen bje jednoglasno i zaključeno je pozvati slavno gospodarsko i obrtničko društvo, da popune svojim zastupnici izabrani odbor; kojoj molbi su ova društva svom pripravnošću zadovoljela.

Dne 30. kolovoza 1862. obdržavao je već odbor sjednicu, proglasi se u njoj glavnim odborom dalmatinsko-hrvatsko-slavonske izložbe, sastavi program, izhodi višju dozvolju za držanje izložbe i upotrebljenje prekrasne sgrade u savskoj ulici, oprost od poštarine za dopisivanje oblastni i područnimi odborima, dotaciju iz zemaljske konkurencijalne zaklade za izložbu od 15000 stotinjakah; nadalje znatno umaljenje vozarine, a za izložke iz Dalmacije i slobodnih austr. lukah onu polašticu u carinskom postupku, koja bje udešena za izložke pariške gospodarstveno-obrtne izložbe u god. 1855. Nastavljajući svoje djelovanje živo se je dogovarao sa područnimi odborima, s municipalnimi i s visokimi zemaljskimi vlastima, te je udesio i dovršio raznovrstne pripreme, odgovarajuće i cilju ovoga podhvata i časti trojedne kraljevine; a da bude izložba za zemlju od praktične koristi, kojoj se od nje nadati možemo i imamo, nastojao je utemeljiti dioničko društvo, da sabere znatnu glavnicu od 10—20,000 stot., za koju bi se kupili vrstni izložci po imenu pako važna i praktična ratila i strojevi, zatim koristne i umjetne tvorine; te se putem ždrebavanja izigravali medju posjednici srećakah.

Zahvalnost nas nuka, da napomenemo, kako je svom voljnošću i krepkoćom uzvišena kralj. dvorska kancelarija kraljevinah Dalmacije Hrvatske i Slavonije sve želje glavnoga odbora izložbe vršila, a isto tako je visoko c. kr. zemaljsko vojno zapovjedništvo, a napose preuzvišeni gosp. ban ne samo svom pripravnošću dozvolio učestvovanje braće krajišnjikah, nego je odredio i ustrojavanje područnih odborah po hrvatsko-slavonskoj vojnoj krajini, a napokon je i visoko kralj. namjestničko vieće kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije u Zagrebu od početka djelovanja glavnoga odbora u svakom pogledu neprestance i svom pripravnošću ga podupiralo a time puno doprinijelo povoljnomu uspjehu ove izložbe.

Isto tako osjeća ugodnu dužnost glavni odbor očitovati ovime toplu svoju zahvalu javno svim dotičnim županijam i gradskim poglavarstvom, gospodarskim podružnicam i inim javnim sborovom, koji se od svoje strane što se više može trsijahu doprinijeti izložbi, nadalje; visokomu c. k. popečiteljstvu financijah i trgovine za podijeljene polaštice i učinjene naredbe, smjerajuće unapredjenju ovoga obće koristnoga podhvata, pak i slavnomu društvu dunavskoga parobrodarstva, parobrodarstvu austrijskoga Lloyd, kao takodjer i c. k. društvu južne željeznice, što su za unapredjenje izložbe svesrdnom pripravnošću obalili za 50% vozarinu za izložke. Istom mjerom hvali glavni odbor pojedinim članovom raznih odborah, a i svim prijateljem izložbe, od kojih mnogi ni negledav

vlastite koristi velikim požrtvovanjem, neumornim pobudjivanjem, shodnim poučavanjem i potanjim razjasnjivanjem cilja izložbe a drugi baš i krepkim činom puno doprinesoše živomu učestvovanju izložbe; kao i slavnim uredničtvom domaćih novinah, koja za uvršćivanje zapisnikah i oglasah glavnoga odbora izložbe bezplatno svoje listove svom pripravnošću na upotriebljenje otvoriše.

Napokon evo još i razložne molbe proviruće iz same stvari, da se podhvata ovaj, kojim evo trojedna kraljevina prvi put izlazi na svjetsko pozorište, nemjeri strogom mjerom savršena i svim zahtjevom odgovarajućega djela, već da se smatra samo kao poveći pokus, kojemu glavni odbor namienio ponajprije ovaj cilj, da ukaže svietu sto se može točniju sliku domovine naše, koja budućući u mnogom pogledu od prirode obilato nadarena, goji u sebi silne klice višeg obrazovanja i višeg napredka; i da su joj stanovnici narod, koji, premda bijaše više stoljećah živi bedem zapadne Evrope i njezinoga najvećega blaga te se je morao svaki čas boriti životom i imanjem za njena najsvetija dobra, kao što hrabro maše sabljom i kopljem isto tako vješto umie voditi iglu i ralo.

U Zagrebu mieseca kolovoza 1864.

Glavni odbor dalm. hrv. slav. izložbe.

Dr. Mirko Šuhaj v. r.

Jos. Ferdo Devidé v. r.

SADRŽAJ.

O B Ć E N I T I D I O.

Statistički nacrt trojedne kraljevine.

Zemlja:

	Strana.
Položaj i površina	3
Gore	5
Nizine	7
Geognostički pregled	8
Vode, rijeke, jezera i močvare	10
Rudna vrela	13
Podnebna razmierja	14

Žitelji:

Pučanstvo absolutno i relativno	15
Narodnosti	18
Vjeroizpovedanja	19
Razmierje spola	20
Pučanstvo po prebivalištu	21
„ po zvanju i zaslužbi	23
Gibanje pučanstva	24
Privrast pučanstva	26

Kultura:

1. narodno gospodarska:

Ratarstvo	28
Voćarstvo	31
Vinstvo	32
Travarstvo	33
<u>Šumarstvo</u>	34 ✓
Stočarstvo	36

	Strana.
Pčelarstvo i svilarstvo	38
Lov i ribarstvo	39
Rudarstvo	40
Obrtnost	50
Trgovina	60
Pomorsko brodarstvo	73
Riečno brodarstvo	79
Prometala (željeznice, pošte, brzojavi, vjeresijstvo itd.)	81

2. duševna :

Pučke učione	88
Gimnazije	92
Realke	95
Pravoslavna akademija	96
Bogoslovni zavodi	96
<u>Gospodarsko-šumarski zavod</u>	97
Učiona za primaljstvo	98
Nautičke škole	98
Vojnički učevni zavodi	99
Javna odgojišta	100
Obrazovni zavodi i društva	100
Pomoćni zavodi znanostih	101

3. ćudoredna :

Bogoštovje	104
Dobrotvorni zavodi	105
Kazнено pravosuđe	106

Ustav i uprava :

Ustav trojedne kraljevine	110
Uprava " "	115
Grb " "	120
Zaklade hrvatsko-slavonske	121
Prihod i razhod god. 1864.	122

POSEBNI DIO.

I. Središnji odbor prve dalm. hrv. slav. izložbe	131
II. Pododbori u Dalm. Hrv. Slav. i vojničkoj Krajini	133
III. Imenik porotnikah za prosudjivanje izložbenih predmeta	142
IV. Razredba izložbenih predmeta	146
V. Izložbena pisarna	148
VI. Izkaz izložiteljah i njihovih izložakah sastavljen po razredih	148

	Strana.
i to: 1 podrazred: konji i osli	148
" 2 " volovi, bikovi, krave i telad	150
" 3 " Svinje	152
" 4 " Ovce	152
" 5 " Perad svake vrsti	153
" 6 " Ostala životinja	153
" 7 " Proizvodi rudarski, lomničarski, metalurški, neraslinski	153
" 8 " Proizvodi šumarski, lies, duge, bačvarsko i tesarsko djelo	157
" 9 " Poljski i povrtni proizvodi, žito i mlivo	159
" 10 " Vina	171
" 11 " Vodke, žestoka pitja, kvasine, pivo	188
" 12 " Ulje, mast, vosak, šećer, sir, jaja, sopun	192
" 13 " Šušenine, kože, krzna, pera, runo, dlake	196
" 14 " Gospod. orudje i strojevi, kola, strcaljke, pjeneznice	196
" 15 " Čahurice, svila i svilena roba	200
" 16 " Vuna, lan, kudeljna predja i konopnine	202
" 17 " Pletene, tkane i predene tvorine, vezarije	205
" 18 " Kožnine, sedlarine i podkitarine	213
" 19 " Kožuhi i odjelo svake vrsti	214
" 20 " Drvorezine, i djela iz kosti, vlasih, četinah i umjetno cvieće	222
" 21 " Pokućje i sažarine	229
" 22 " Željezna i kovna roba	230
" 23 " Staklenina, porcularina, opeke i glinarina	234
" 24 " Draguljarine, zlato, srebro, tučevina, ure	235
" 25 " Glasbila i znanstvene sprave svake vrsti	236
" 26 " Papir, pisaće, risarske potrebštine	237
" 27 " Proizvodi tiskarski i knjigovezni	237
" 28 " Bakrorezi, kamenopisna djela, svjetlopiši	238
" 29 " Diela i sprave ućevne nakladnine itd.	239
" 30 " Radnje pitomacah raznih učilištah i odgojilištah	241
" 31 " Slikarije, risarije, obrazci i kipotvorine	245
" 32 " Starine	248
Dodatak	250

VII. Skrižaljni pregled izložakah po pododborih	253
---	-----

UVRSTBENI DIO.

Uvrstnine svake vrsti	254
---------------------------------	-----

